

Kultur

*Hvis jeg
begynder at
kæmpe for
at komme op som
maler igen, så vil jeg
begynde at imitere
mig selv, jeg vil
imitere Kirkeby, en
rædselsfuld tanke.*

Den nødvendige resignation. Per Kirkeby taler med Synne Rifbjerg. **Side 10-11**

FORTSAT FRA FORSIDEN

FOTOS: NIELS CHRISTENSEN

Interview. På Læsø udstiller Per Kirkeby fra i dag ældre værker produceret på øen. Efter en sej kamp har han accepteret sin skæbne: »Jeg må acceptere, at jeg ikke kan lave det, jeg plejer. Jeg er jo ikke blind, jeg kan se lyset, jeg kan se rigtig mange ting, og jeg synes stadig, det er fantastisk at leve. Men det er, fordi jeg har opgivet alle illusioner om at lave det, jeg lavede tidligere.«

Den nødvendige resignation

AF SYNNE RIFBJERG

»Rigtige mænd bygger huse.« Det sagde billedkunstneren Per Kirkeby til mig for mange år siden. Nu ligger han i sofaen i et af sine huse, det i Hellerup, som han ikke selv har rejst, og han skal selv have hjælp til at rejse sig.

Husets gode fe, Pawel, tager imod og viser ind. Der står et glas vand på bordet, og i sofaen ligger foruden Kirkeby også en mobiltelefon og en CD-spiller til lydbøger. Synet er ikke godt, hukommelsen driller, stemmen har ikke fordums kraft, men Kirkeby er til stede. Bag den let forandrede facade lurer bissen fra Husum, og humoren er intakt. Det er altså ikke nogen tudeprins, der tager imod, det er Per Kirkeby – med et tvist.

Anledningen til samtalen er udstillingen *Kirkeby på Læsø*. En titel, der lige så godt kunne være en faktuel oplysning, eftersom Kirkeby har holdt til på Læsø hvert år, siden han forelskede sig i stedets natur og afsondrethed i 1979. Om sit første besøg på Læsø har Per Kirkeby skrevet: »Jeg har virkelig haft nogle syner her: Den første dags ekstase på den solbadede sandflade var en åbenbaring, og den næste morgen var jeg fuld af løsninger og inspiration.«

UDSTILLINGEN fokuserer på ældre værker fremstillet på Læsø, et udvalg af Kirkebys bronzeskulpturer, tegninger, skitser og tavler, foruden nogle af hans film og litterære værker.

Der er et indbygget paradoks i, at opmærksomheden rettes mod Kirkeby på Læsø, for det er netop øens tilbud om kreativ afsondrethed, der er attraktionen for maleren. Som han siger, da jeg nævner det: »Det havde jeg aldrig troet skulle ske, jeg kan ikke lide det. Læsø er mit fredede sted. Det er jo ikke sådan et sted, hvor folk kommer forbi og hilser på. Samtidig er jeg ikke spor socialt anlagt. Jeg kender ikke nogen på Læsø privat. Altså, jeg vil bare være alene, sådan har det altid været. Jeg havde en udstilling på Tate i London. Så sendte de en mand over for at finde ud af, hvad det dér Læsø var. Han skrev: 'This is a place, where absolutely nothing happens, and that's the whole point of Læsø.' Og det er rigtigt.«

Kirkeby har arbejdet i mange genrer, foruden maleriet og skulpturerne i bronze og mursten har han også lavet film og skrevet bøger om kunst og andre kunstnere. Og Læsø. Bogen hedder *Læsø*. Han har altid formuleret sig både skriftligt og mundtligt. Det sidste i form af

mange, mange interviews, film, hvor Kirkeby taler om at være Kirkeby og kunstner, og en samtalebog. Jeg siger til ham, at jeg har tænkt på, om samtalen egentlig er en del af værket?

»Det er den i dén grad. Men jeg har ikke nogen social stamina mere, jeg holder et kvarter, så er jeg færdig.«

Fem kvarter efter siger vi farvel, så ganske uden stamina er han ikke.

PER Kirkeby har god tid til at tænke, mens han ligger på sin sofa. Han tænker, som han siger, på »sin placering i tilværelsen«.

»Mit arkiv endte først i Aarhus, og nu vil de gerne have det på Jorn-museet i Silkeborg. De vil lave en Jorn-Kirkeby-historie.«

– *Det er vel ikke helt skævt!*

»Nej, det er det bestemt ikke, men jeg har svært ved at se mig selv som sådan en figur, hvor hver eneste skide fax har en betydning. Det er en stor bet for mig, at jeg ikke kan udtrykke mig på lærredet. Det er helt utroligt, at jeg overlever nogenlunde, jeg plejer jo at kunne gå ned i atelieret og komme af med alt 'lortet' og ovenikøbet få penge for det.«

– *Hvordan kommer du så af med det?*

»Jeg arbejder med grafik, det har jeg det meget fint med. Og som du siger, så snakker jeg. Jeg snakker med Erik Steffensen (billedkunstner og forfatter, som er ved at lave en bog om Kirkeby, red.). Han læser alle mine dagbøger. Jeg har altid været en hidsig dagbogsskriver, det har jeg lært som geolog. Når man tog på feltarbejde, skulle man skrive dagbog hver dag. Den skulle man så skrive rent, og så afleverede man dén, og først der fik man halvdelen af sin løn.«

– *Hvorfor skal man føre så nøje dagbog som geolog?*

»Fordi det er alle de brikker, man til sidst stykker det store billede sammen af. Minik (Rosing, professor i geologi og god ven, red.) gør det også. Han får rigtig mange gode løgnehistorier ud af det.«

– *Fordi dagbøger også kan være fyldt med løgn?*

»Mon ikke, fortælling er jo løgn.«

– *Fører du stadigvæk dagbog?*

»Nej, for jeg kan jo ikke skrive og læse.«

– *Du kunne diktere?*

»Det har jeg prøvet nogle gange, men det løber let fra mig. Jeg vil helst have kontakt til papiret.«

TIL huset i Hellerup hører et stort atelier. Jeg spørger, hvordan der ser ud for tiden, og svaret er, at det er helt tomt.

»Det er forfærdeligt, men så går jeg på de her grafiske værksteder og arbejder med stor fornøjelse. Jeg har folk, der virkelig kan det der, der siger: 'Du plejer ikke at bruge sådan en farve.' Så siger jeg: 'Nej, giv den et lille tvist mere, så den bliver lidt mere pervers.' Så arbejder vi os frem på den måde.«

»Når jeg laver monotypier, bevæger min hånd sig, den kan huske det hele, det er ikke der, problemet ligger. Noget, jeg normalt sikkert bare ville betragte som tom rutine, jeg egentlig gerne ville slippe væk fra, er nu en vidunderlig erindring, der ligger i armen.«

– *Armen gør, hvad du siger?*

»Nej, den går sine egne veje, men det er den vej, den er gået altid.«

– *Hjernen er et forunderligt instrument.*

»Ja, min hjerne har nogle gevaldige huller.«

– *Ja, men nu sidder vi her og snakker, og din arm tegner næsten af sig selv. Så gælder det bare om at holde modet oppe.*

»Jeg synes hele det her forløb har været meget lærerigt.«

– *Har du forliget dig med din skæbne?*

»Det har jeg. Det har været en sej kamp, men altså, jeg har resigneret.«

»Jeg har svært ved at se mig selv som sådan en figur, hvor hver eneste skide fax har en betydning.«

NÅR Per Kirkeby drager til Læsø for sommeren, kommer han ikke til at ligge på den lade side, for han er, som han siger, ikke sat sådan sammen, at han kan lave ingenting.

»Jeg tænker på at lave et par madonnaer. Det er et projekt, der har rumlet i lang tid. Jeg har snakket med dem fra domkirken, Vor Frue Kirke.« Kirkeby holder en pause. »Den hedder Vor Frue, men der er kun iskolde mænd inde i den. Man skulle have et par fruer. Der er nogle nicher, jeg har udset mig, hvor de kunne være. Jeg har ikke hørt fra dem, men nu går min håndgangne mand Myko og jeg i gang, så har vi et par madonnaer hver til vores haver.«

– *Hvordan skal hun se ud?*

»Hun skal være høj og slank, det skal ikke være sådan en småfed lille en.«

– *Hvilke madonnaer har du studeret i løbet af dit liv?*

»Dem alle sammen. Det er en ejendommeligt figurform, fordi der er to hoveder, madonnaens og pjevnsens. Det er en interessant form. Jeg har faktisk lavet én engang, der står ovre i haven på Ribe Kunstmuseum, men de nye bliver fladere, fordi de skal være i nogle ret små nicher.«

– *Hvordan gør du det rent praktisk? Sidder det også i hånden, så at sige?*

»Jeg laver det i gips, jeg kan ikke lave det i ler, jeg skal have modstand i stoffet. Gipsen er et besværligt, men også genialt materiale, for du kan både lægge til og hugge af. Så kommer bronzestøberen og saver den midt over og slæber den væk.« Kirkeby ler. »I to halve damer.«

Det er kun en intention, siger Kirkeby lidt efter, han ved ikke, om han magter det.

DET er ikke længe siden, Per Kirkeby var i Hamburg i anden anledning, men også for at se den tyske, romantiske maler Caspar David Friedrich.

»Jeg var på kunstmuseet, men jeg kan jo ikke se de ting mere, det er virkelig mærkeligt. De der undergangsbilleder med skibe, der bliver skruet ned i isen. Når man tænker på, at Friedrich altid har boet der, hvor han har boet. Han har aldrig nogen sinde set isskoser.«

– *Hvorfor tror du, han malede de billeder?*

»Undergangsstemning. Ligesom Gericaults *Medusas flåde*. Det billede har også spillet en stor rolle for mig, både som motiv før i tiden og nu som symbol på undergangen.«

– *Du har også selv lavet et undergangsbillede, ikke?*

»Jo. Jeg har næsten ikke lavet andet, vil jeg sige.«

– *Hvorfor?*

»Måske ud fra en forudelse. Jeg har fået rigtig mange skrammer siden min hjerneblødning i 2009.«

– *Hvad er det med den undergang?*

»Den er uundgæelig.«

– *Tænker du på verdens undergang eller din egen?*

Kirkeby kniber øjnene lidt sammen og svarer let sardonisk: »Verdens undergang ... den har jeg sgu ikke tid til at beskæftige mig med.«

OGSÅ Friedrich fik en blodprop, og de billeder, han malede efter den tid, var fyldt med forgængelighedssymboler, kors og mørke, fortæller Kirkeby.

»Han havde meget svært ved at styre det, farverne gik helt agurk.«

Per Kirkeby i haven i Hellerup. Allerede i 1979 blev Kirkeby forelsket i Læsøs natur og afsondrethed. En englænder, der besøgte Læsø, skrev på et tidspunkt om øen: »This is a place, where absolutely nothing happens, and that's the whole point of Læsø.« Per Kirkeby er helt enig.

– Fortæl mig lidt om din resignation, som du nævnte tidligere på en måde, der ikke lød særlig sørgelig i mine ører.

»Det er det heller ikke. Jeg må acceptere, at jeg ikke kan lave det, jeg plejer. Jeg er jo ikke blind, jeg kan se lyset, jeg kan se rigtig mange ting, og jeg synes stadig, det er fantastisk at leve. Men det er, fordi jeg har opgivet alle illusioner om at lave det, jeg lavede tidligere. Dårlige kunstnere, de imiterer altid et eller andet. Jeg er i den situation, at hvis jeg begynder at kæmpe for at komme op som maler igen, så vil jeg begynde at imitere mig selv, jeg vil imitere Kirkeby, en rædselsfuld tanke.«

– Kan du huske fornemmelsen af at give slip på den ambition?

»Det tog nogen tid, vil jeg nok sige. Jeg fandt ud af, at man kunne egentlig godt leve uden at være så fuldt i gang hele tiden. Jeg har jo været vanvittigt produktiv.«

– Det er næsten som at trække vejret gennem det, man laver?

»Ja. Min kone Mari Anne var også meget beklemmt ved, at jeg ikke skulle lave noget.«

Kirkeby smiler skævt. »Hun var bange for, at jeg så ville æde hende. Jeg tror også, jeg var ret ubehagelig en overgang. Det hjalp, da jeg kom på trykkeværkstedet, i de fleste værksteder er der ret god stemning, og det trives jeg ved. Det solitære mangler jeg nu, at være alene i atelieret, men jeg har stadig Myko, og vi skal lave mange ting, og murstensskulpturerne eller murstensformerne, de er kommet op nu. Man har fået øje på dem som nordisk minimalisme, men med et indhold, og det er jeg meget glad for.«

»Verdens undergang ... den har jeg sgu ikke tid til at beskæftige mig med.«

– Tænkte du på dem som nordisk minimalisme, da du lavede dem?

»Nej, det gjorde jeg ikke. Jo, jeg tænkte på

dem som minimalisme oprindeligt, for jeg var optaget af, at mursten kunne opfylde de minimalistiske hovedkrav. At det skulle være ens materiale, og der skulle være nogle regler.«

– Folk har ofte haft svært ved at forstå dine murstensskulpturer, ikke?

»Med god grund, der er ikke så meget at forstå. Jeg laver jo også sådan nogle 'dumme' nogle, steler, som folk står og kigger forundret på, og børn går forbi og siger: 'Hvad er det for noget, far?'« Kirkeby sidder lidt og siger så: »Jeg er især glad for den murstensskulptur, jeg har lavet på Humlebæk Station. Det tænker jeg altid, når jeg kører forbi.«

– Hvad er det, du særlig godt kan lide ved den?

»Passagen. Den måde, man bevæger sig ind igennem den på, der er sådan en fornemmelse af afsked og ankomst i den.«

– Har de murstensskulpturer, der står som en slags uforklarede bygningsrester rundt omkring i verden, noget med arkæologi at gøre?

»Det var egentlig arkæolog, jeg gerne ville være, men man skulle være klassisk sproglig, og det var jeg uheldigvis ikke, så blev det

geologi. Det har jeg nu aldrig fortrudt.«

– Hvad var attraktionen ved arkæologien?

»At det var noget menneskeskabt. Der er noget lidt upersonligt over, at det bare er naturen, der hersker. Men jeg har været heldig, jeg har lært så ufattelig meget af at være geolog, som de fleste kunstnere aldrig lærer. Koncentration og systematik.«

VI holder en lille pause, og jeg kigger på Kirkebys opfordring ned i atelieret, som viser sig ikke at være helt tomt. Der står dog ikke noget fra det sidste år, forklarer Pawel, der ud over at hjælpe Per Kirkeby selv bestyrer Galleri Brantbjerg i Nakke. På gulvet i kontoret ligger to mapper med 'Søndagstryk', silketryk fra 2016.

Tilbage i sofaen serverer Pawel pandekager, og Kirkeby siger drillende, at de kalder Pawel for pandekagedrengen på det grafiske værksted. Da jeg spørger, hvad vi så skal kalde Per, siger han »ikke noget med mad, det er jeg ikke god nok til. Den store kunstner, det er godt nok.«

– Ikke malerfyrste, ligesom dine tyske kolleger hos jeres fælles gallerist Michael Werner?

»Gudfader bevar mig vel! Lüpertz og Baselitz og sådan nogle sagde altid: »Ich bin ein Genie.«

– Det har du ikke sunget med på?

»Nej, bestemt ikke.«

– Men de har betydet meget for dig?

»Jo, som alle mennesker, jeg har kendt, men ikke kunstnerisk set. Jeg havde det held, at jeg var en lille dansker, så jeg var outsider i forhold til den interne konkurrence. Jeg kom ind i hele firmaet på et tidspunkt, hvor alle pladserne var besat, så jeg havde mit eget lille hus på siden.«

– Har Michael Werner været en god gallerist for dig?

»Ja. Men jeg har lagt mig lidt ud med ham, siden jeg faldt ned ad trappen. Han var meget negativ over for det, jeg forsøgte at lave. Jeg må indrømme, at jeg i virkeligheden godt kan forstå det. Som jeg sagde før, hvis en kunstner begynder at imitere, og så ovenikøbet sig selv, for at komme tilbage, så skal det sgu nok gå helt skævt. Men det var lidt brutalt at få at vide.«

– Var det ham, der fik dig til at resignere?

»Nej, i første omgang kunne jeg klare det ved at blive skidesur på ham. Det giver jo noget energi og afleder fra de virkelige nødvendige ting, den nødvendige resignation.«

– Har du egentlig fundet ud af, mens du har ligget her i sofaen, hvad det hele gik ud på? Hvorfor du skulle være maler og kunstner?

Per Kirkeby tænker sig om. Længe. Så siger han: »Det har været en god idé, en god beslutning, men jeg ved ikke rigtig præcis hvorfor. Jeg var en lille dreng, derude i Husum, der altid gik og malede og tegnede. Ovre ved kolonihaverne. Der var sådan nogle stynede træer, de lignede dem, som Van Gogh tegnede. Jeg har aldrig søgt på Akademiet, og jeg har heller aldrig villet gøre det. Jeg har bare været utrolig heldig, og verden er fantastisk.«

– Hvad er det, du synes, er fantastisk?

»Kan du se de store blade, der vifter lidt i brisen derude i haven? Og farverne? Lyset, der bliver brudt? Det er en ren, sensuel oplevelse, og der er mange af de grafiske blade, jeg har lavet, der i virkeligheden er de blade derude. Jeg tror, det er et Tempeltræ.«

– Meget passende, nu hvor du er blevet en slags munk.

»Jeg havde også en plan om at bestige Athosbjerg i Grækenland, Østskirkens hellige bjerg. Der sidder munkene i årevis uden at spise noget, og så messer de den samme bøn igen og igen. Men nu har jeg aflyst det, der er for langt op.«

Per Kirkeby på Læsø. Læsø Kunsthal. Åbner i dag og kan ses frem til 1/11/2016. ■